

La Femosa

Maig - juny de 2013
Número 264 P.V.P. 3€
Revista d'opinió i informació local. ARTESA DE LLEIDA

FI DE CURS DE L'ESCOLA DE MÚSICA

FESTA DE SANT JOAN

JMATGES D'ANJR

Processons de Corpus. Anys seixanta del segle XX (Fotos: Arxiu La Femosa).

Carrer Castell

Carrer Sant Ramon

Edita

Agrupació Cultural la Femosa
Carrer dels Gallart, 7
25150 Artesa de Lleida (Segrià)
Telèfon: 973 167809
 E-mail: lafemosa@artesalleida.cat

Coordinació i maquetació

Josep Gallart Fernández
 Lluís Gil Fontanet

Col.laboradors

Alternativa Ecologista d'Artesa
 Cèlia Argilès Andrés
 Albert Batiste Bonet
 Eladi Bonatre Marçal
 Miquel Carrera Castellví
 CECS
 Adolf Costafreda Castillo
 Felip Gallart Fernández
 Josep Gallart Fernández
 Lluís Gil Fontanet
 Miquel A. Navarro Solé
 Jaume Miquel Oró i Badia
 Ramon Serra Batlle
 Eulàlia Solà Miró

Fotografies

Arxiu fotogràfic de La Femosa
 Josep Mª Esteve Muñoz
 M. A. Florensa Bertran
 Josep Gallart Fernández

Correccions

Eulàlia Solà Miró

Impressió

Impremta Payà, Lleida

La Femosa 2ª època
 Número 264, maig-juny de 2013
 Dipòsit Legal: L-264-1981
 P.V.P. 3 euros

Els articles que apareixen a les pàgines de *La Femosa* reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

SUMARI

Imatges d'ahir	2
El reportatge: Carles Mir · <i>Carlets in memoriam</i>	4
Pòrtic: Carles Mir, <i>Carlets</i>	5
Actualitat artesenca	6
Coses del terme (7): Les Roques de Castelló	11
<i>Domus domini</i>	13
Els renoms de les cases.....	14
Eloi Oró: un artesenc testimoni dels pitjors bombardeigs	16
Cartes des de París.....	22
Xerrades informatives sobre la tinença responsable	25
L'home que mirava passar els trens.....	27
Mots encreuats	28
Entreteniments	29
Activitats del CECS... ..	30
Telèfons i horaris d'interès	31
Enigma... ..	31

Amb el suport de:

 Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Ajuntament
d'Artesa de Lleida

Diputació de Lleida

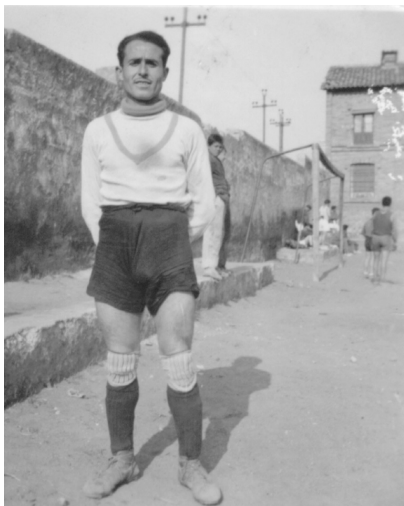
INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

EL REPORTATGE

CARLES MIR *CARLETS* "IN MEMORIAM" FOTOS: Arxiu la Femosa

El Carlets ha estat un dels porters mítics del futbol d'Artesa de Lleida

Una de les formacions de postguerra del CF Artesa

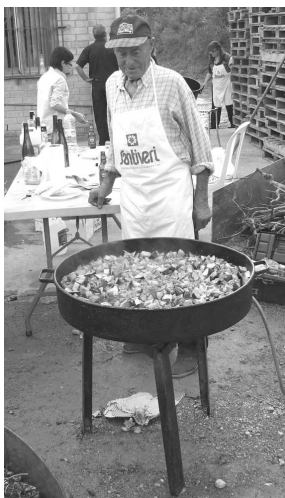
Com a altres joves després de la Geurra Civil li va tocar fe la "mili".

Inauguració del Museu Local

Festa Major 2006

Homenatge d'entitats locals d'any 2008

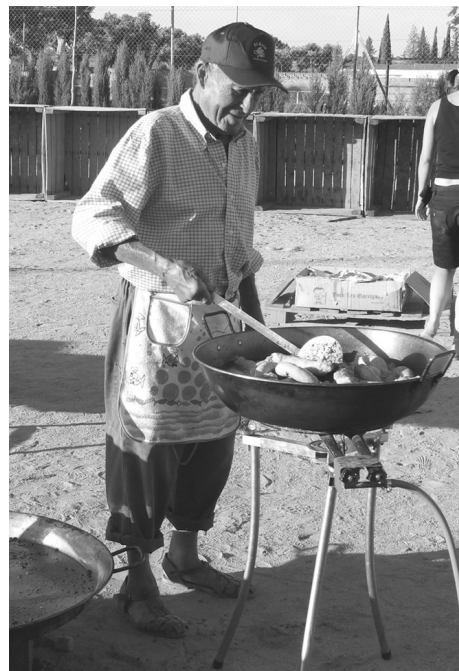

PORTIC

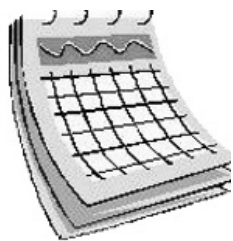
CARLES MIR, *CARLETS*

La cultura d'un poble la conformen molts components. Cultura ho són les publicacions, les conferències, els concerts, el teatre, la música, les exposicions, la dansa però també ho són les cançons populars, l'esport, les dites, els refranys i també els plats que s'hi guisen. Tot allò que faculta un poble a tenir un perfil propi és de fet cultura. Per això és pel que avui, des d'aquest pòrtic, volem retre homenatge a una persona que, des de la seva humilitat, va contribuir com el que més a la cultura d'Artesa de Lleida: Carles Mir, més conegut com el Carlets.

El Carles era un home treballador infatigable. La seva jornada era de sol a sol i fins a darrera hora encara hom el podia veure a cavall del seu tractor cap als seus camps a desenvolupar el seu ofici: pagès. En Carles havia patit la guerra civil i no li agradava parlar-ne gaire. Havia estat un gran jugador de futbol, deien que prometia com a porter. Però pel que més recordarem i enyorarem el Carlets és, sens dubte, la seva faceta de cassolaire. La cassola de tros és un dels plats més populars de la nostra cuina. Diu la llegenda que la cassola va néixer un bon dia quan a un pagès se li va acudir els avantatges que suposaria d'ajuntar tot el millor del menjar que duïen tots els companys de feina. El resultat fou tan reeixit que ben aviat s'escampà per totes les contrades properes i es convertí, en poc temps, en un dels plats preferits de la cuina pagesa. Però una cassola no és la simple suma de tots els elements que la conformen. Una bona cassola precisa d'un procés d'elaboració delicat i precís, una correcta proporció dels components, el procés de cocció, el to que donen la sal, el pebre i altres additius i, sobretot, cura, paciència i finor de paladar per donar-li aquell punt just que fa de la cassola de tros una festa inoblidable. En Carles Mir era molt treballador, mai no deixava la feina de pagès, sinó era per fer una bona cassola. Fer una cassola era, d'alguna forma, un alliberament que el compensava com poques coses al món. Algun cop havia explicat que quan era al camp de concentració passava les millors hores fent cassoles per als oficials i la tropa i allò era per a ell un record inesborrable. Quanta gent li ho havia encomanat? Per a quanta gent havia fet alguna cassola el

Carlets? Amb quantes institucions no havia col·laborat? Per a quantes festes majors, diades o celebracions de tota mena no havia elaborat el Carlets una bona cassola? Innombrables. Sempre amb bon humor, no tenia un no per a ningú quan es tractava de fer una cassola de tros i com per a més gent millor. En sabia el gust i la traça i en tenia prou amb la satisfacció dels comensals. La imatge del Carlets elaborant una cassola forma part del paisatge més entranyable de la nostra història, de la part millor del nostre caràcter d'artesenc: treball, bonhomia i generositat. Havia rebut algun homenatge, però les persones com ell mai no en reben tants com mereixen, tampoc els volen. Vagin per a ell aquestes ratlles d'agraïment, perquè els seus descendents i tots nosaltres ens en sentim orgullosos, d'alguna manera tots som els seus descendents. Es podria instituir un concurs de cassoles que dugués el seu nom. Seria un detall, tot i que tard, però un bon detall per conservar la seva memòria. Gràcies Carlets.

ACTUALITAT

Cèlia Argilés

ARTESENCA

Fotos: Arxiu la Femosa, J. Mª Esteve, M. À. Florensa i J. Gallart

FESTA DE SANT ISIDRE

El dia 15 de maig, un any més, es va celebrar al poble la Festa de la GENT GRAN que s'escau el dia de Sant Isidre.

Els actes van estar els següents:

A les 12 del migdia, es va celebrar la Santa Missa, i la benedicció del terme.

A les 2 del migdia, va tenir lloc un dinar de germanor per a tots els jubilats i jubilades a la Sala de la Llar de Poble. Es va lliurar un petit obsequi als jubilats i jubilades que enguany compleixen 85 anys. Igualment es va fer un petit homenatge a totes aquelles persones que per motius de salut no poden ser presents a la trobada.

A les 4 de la tarda, tots els assistents van gaudir de les cançons de la Coral la Primavera d'Artesa de Lleida, i tot seguit va tenir lloc una Sessió de Ball.

Dinar de germanor

Dinar de germanor

Carme Nosas una de les jubilades homenatjades

Dinar de germanor

La cassola d'en Blasi Hernández va fer les delícies dels comensals

Sessió de ball

ASSEMBLEA DE "LA PANIFICADORA"

Com cada any, la Cooperativa del Camp Comarcal les Garrigues "La Panificadora", celebra anualment, al mes de juny, una assemblea ordinària a la qual conviden a tots els socis i sòcies de tots els municipis i se'ls ofereix una degustació dels seus productes. Mentre a l'interior de les instal·lacions té lloc l'assemblea, a l'exterior un grup d'animació s'encarrega de distreure la canalla i algun que altre gran.

Enguany l'assemblea va celebrar el diumenge 9 de juny i destaca que es va procedir a l'elecció de nou president de l'entitat, així va cessar en el càrrec el Josep Carrera Mor, president els darrers anys i va ser escollit com a nou president el Ricard Pons Pico, ambdós són d'Artesa de Lleida.

La junta de "la Panificadora"

Socis assistents a l'assemblea

Relleu a la presidència de "la Panificadora".

Espectacle infantil

FESTA FI CURS DE L'ESCOLA "ELS TIL·LERS" I DE LA LLAR D'INFANTS "RIALLES"

Durant el mes de juny tenen lloc gran quantitat d'activitats que ens recorden que el curs escolar s'acaba i que arriben les vacances d'estiu. Aquestes activitats són les anomenades festes de fi de curs. Enguany l'AMPA de la llar d'Infants va celebrar la seva festa de fi de curs el dissabte dia 8 de juny. També l'escola, va celebrar el seu fi de curs el dissabte dia 15 de juny al pati de l'escola, amb l'exhibició dels esports extraescolars. Es va fer lliurament d'obsequis a monitors i monitores i la festa va acabar amb un sopar de germanor, i amb la instal·lació d'uns inflables per jugar tota la quitxalla i jocs i rialles fins ben avançada la nit.

Actuacions dels nens i nenes de les escoles

Actuacions dels nens i nenes de les escoles

Sopar de germanor

Jocs infantils

CONCERT FINAL DE CURS DE L'ESCOLA DE MÚSICA

El dia 9 de juny a les 6 de la tarda, a la sala de la llar del poble, l'ESCOLA DE MÚSICA EMMA va celebrar el concert de fi de curs amb la cantata EL NEN ENAMORAT DE LA LLUNA, amb música de Xevi Matamala i cançons de Manel Justícia, amb la coral de vaillets i parvulari musical de l'escola d'Artesa, de Puigverd de Lleida i d'Albatàrrec.

L'acte el va obrir el grup de percussió FESTA'M-TAM, i també va actuar l'agrupació de percussió de nivell elemental.

Posteriorment va actuar la coral de Minyons i xiquets, i es va fer un cant comú.

També els grup de nivell mitjà de l'escola de música d'Artesa de Lleida va presentar el seu projecte musical en format Combo.

Acte seguit van actuar dos combos creats a la mateixa escola.

També durant els darrers dies de curs va tenir lloc el CONCERT D' INSTRUMENTS ESCOLA DE MÚSICA EMMA, amb portes obertes a tothom, a càrrec de tots els nens/es que al llarg del curs han practicat diferents tipus

Actuacions dels i les alumnes de l'escola de música

Actuacions dels i les alumnes de l'escola de música

CAMPIONAT DE BOTIFARRA SOLIDARI

El dia 15 de juny per la tarda va tenir lloc al teatre municipal, un campionat de botifarra solidari, organitzat per l'Ajuntament d'Artesa de Lleida i Iniciatives Solidàries Àngel Olan en el que hi van participar una trentena de parelles.

PROJECCIÓ DE CINEMA

1 de maig	DJANGO DESENCADENADO
5 de maig	JACK EL CAZAGIGANTES
12 de maig	EL CHICO DEL PERIÓDICO
19 de maig	VOLVER A NACER
26 de maig	GANSTER SQUAD
2 de juny	LOS CROODS
8 de juny	GI JOE LA VENGANZA
16 de juny	ABUELOS AL PODER
23 de juny	UN LUGAR DONDE REFUGIARSE
24 de juny	OZ, UN MUNDO DE FANTASIA
30 de juny	IRON MAN 3

TEATRE INFANTIL

El dia 21 de juny a les 6 de la tarda, el grup de teatre infantil d'Artesa de Lleida va posar en escena l'obra "Salvem els llibres". Aquest grup de teatre ha estat

dirigit pel Celler d'Espectacles, dins l'activitat de taller de teatre que va organitzar l'Ajuntament d'Artesa de Lleida, i que, durant tot el curs escolar, ha estat assajant.

EXCUSIÓ DE LA LLAR DE JUBILATS

El diumenge dia 23 de juny, la Llar de Jubilats sant Miquel va organitzar una sortida a la Pobla de Lillet, on van agafar el tren turístic del Cement per tal de visitar els Jardins Artigas, obra de l'arquitecte Antoni Gaudí. I després de dinar van visitar les fonts del Riu Llobregat.

REVELLLA DE SANT JOAN

La revetlla de Sant Joan, que es va celebrar el diumenge 23 de juny, es va iniciar amb la rua que des de la Plaça Major fins a la Pista poliesportiva, van organitzar els diablons i diables del Griu i el Griu. Seguidament i ja a la pista es va encendre la gran foguera de Sant Joan.

Seguidament va tenir lloc, entre el soroll dels petards, una llarga sessió de ball amb el grup New York. HI va haver servei de bar i venda de coques de Sant Joan.

COSES DEL TERME (7): LES ROQUES DE CASTELLÓ

Adolf Costafreda

Les Roques de Castelló són, sense cap dubte, l'aflorament rocós més important del terme d'Artesa, però són unes roques arenísques, les quals, a diferència dels afloraments de la part del secà, no se n'han fet mai extraccions per fer-les servir en construccions d'edificis. Amb tot, el seu nom: Les Roques de Castelló, és el nostre topònim més conegut i popular.

Encara que ara ja no s'estila o s'estila molt poc, anar-hi a enterrar la sardina o a menjar-hi la mona, era un dels punts destacats per la canalla del poble. Pels més petits, anar fins a aquestes roques, era gairebé prohibitiu. Hi havia, con si diguéssim, diferents categories segons l'edat. Els més petits

Pont canalera sobre el canal Nou

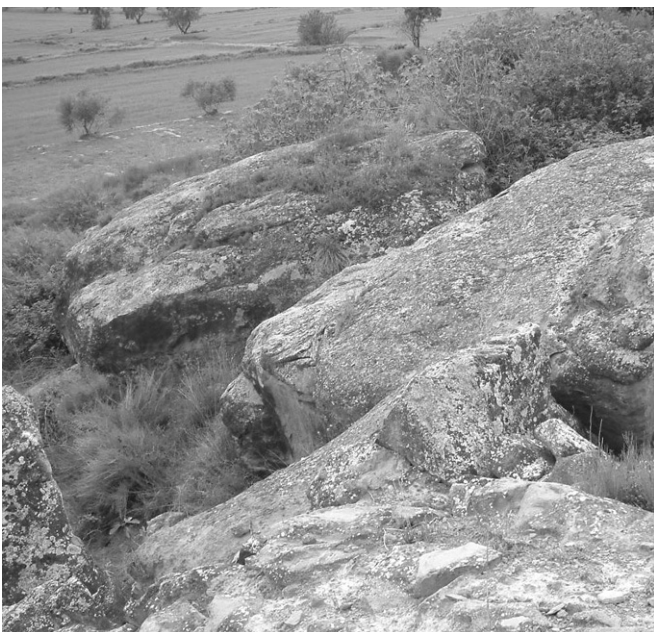
Roques de Castelló

no s'allunyaven gaire de les parets del poble, els més grandets ja podien anar fins al salt del Carreter, els dipòsits d'Alfés o les Roques del Monjo. Els grans, diguem-ne de més de 10 anys, ja s'atrevien a anar fins a les Roques de Castelló; anar-hi i tornar a peu ja es considerava una proesa.

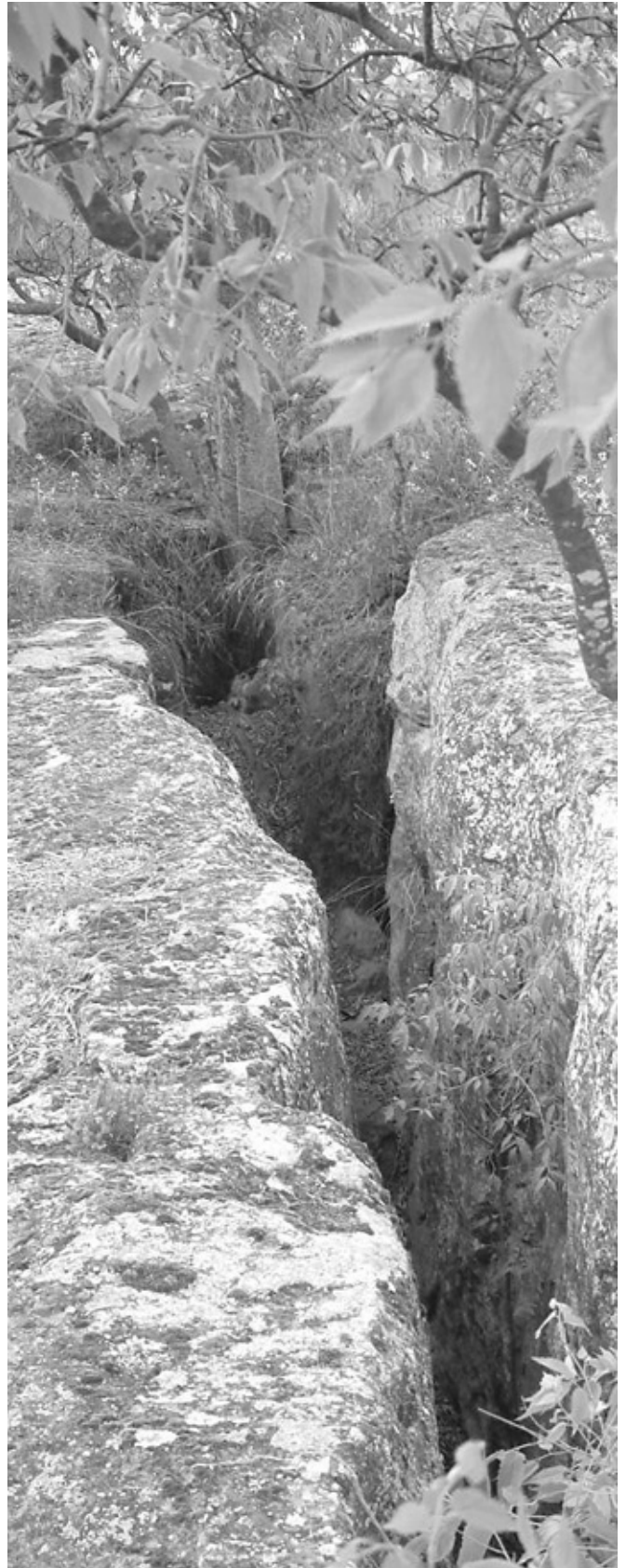
La partida de Castelló és la més ben definida de totes les del terme. Està situada al Nord Est i té, com una mena de ronyó, el qual s'endinsa una mica més cap al Nord entre Grealó (Lleida) i Margalef (Torregrossa, de la comarca del Pla d'Urgell). Les Roques, fan com una mena de collar, subratllen aquest ronyó, des del camí de Torregrossa fins al camí de la Pena. Per l'Est limita, a més del terme de Torregrossa, amb el de Puigverd, per l'Oest, amb la Dragona i, pel Sud, amb la partida del Secanet. A la part més alta del terme d'Artesa, el que en diem el Secà, hi ha moltes pedreres de pedra forta explotades des de l'antigor, semblants, encara que no tan importants, com les de la partida d'Astó del terme de Lleida. Astó i el Secà d'Artesa es troben en una mateixa cota d'alçada. Les Roques de Castelló, en canvi, estan situades en una cota molt més baixa. En la mateixa cota, més o menys, que les roques del carrer de la Vileta i, com aquestes, són roques toves i fàcilment fraccionables. Fa molts anys, potser quaranta, que vam anar a veure a Josep Lladonosa, (el gran historiador de la ciutat de Lleida) per demanar-li que vingüés a Artesa

a fer-nos una xerrada. Ens va dir que sí, però va posar com a condició que l'haviem d'ajudar a cercar l'emplaçament de la torre de Miró de Turbaví, la qual, segons un document que havia trobat, aquesta torre estava situada al terme d'Artesa, al límit del de Lleida. Pel nom, jo, sense pensar-m'ho gaire, li vaig dir que al terme d'Artesa, prop del límit amb el de Lleida, hi ha el mas del Miró. Coincidència de noms. El mas del Miró, dels Miró que a Artesa tenien una casa al carrer de la Vileta (amb un perxi preciós ja desaparegut), és i encara es pot veure (ara deu de tenir un altre nom) una construcció de tàpia, més per emmagatzemar alfals que per servir d'habitable. No vam trobar el mas de Miró de Turbaví, però si que, a la nit, vam gaudir d'una xerrada ben interessant i amena.

La partida de Castelló té un secret que no podem esbrinar. Aquest secret és l'origen del seu nom. D'on surt el nom CASTELLÓ? Com hem anat dient en els diferents articles, la majoria de noms dels topònims del terme provenen d'assentaments medievals com Sant Esperit, la coma de la Sala o de cognoms de persona com Rocafort o Ballester. Però Castelló? No he sabut trobar cap cognom dels primers pobladors del terme que fos Castelló. A la partida de Castelló, entre el terme d'Artesa i el de Lleida, hi havia un poblat ibèric ja molt romanitzat i, sobre les roques, de la part Oest, un assentament romà amb els seus fragments de molins de mà de lava, res, però que pugués significar els orígens d'un nom com Castelló i, si mai trobéssim el mas de Miró de Turbaví, tampoc ens aclariria res sobre el noms d'aquesta partida.

En la meua manera particular de mirar aquestes roques, penso que als qui us agradi conèixer millor el nostre terme, val molt la pena de fer-hi una visita. Les roques i sobretot el pont canalera sobre el canal Nou, són de molt bon veure.

Aspectes de les Roques de Castelló

DOMUS DOMINI

Miquel Carrera

Va de cases. Es tracta de pensar/escriure sobre cases, d'aquí el nom una mica ... La casa del senyor, o la senyora, la casa d'algú, Bé, no sols cases, qualsevol construcció, cosa construïda serveix. Observar construccions, formes, volums, doncs, i escriure el que un pensa sobre elles; així de fàcil. Aviso, no seran exclusivament d'Artesa, ni solament de Lleida, sinó d'allò que vegi, que per una cosa o altra em cridi l'atenció: una cabana de volta abandonada, un molí enrumat, una paret de pedra seca, una garita militar, una masia com déu mana, un bloc de pisos brut i lleig, el xalet dels teus somnis... Començo ben modest, ni casa ni vivenda, però amb forma de casa, ves.

Les boqueries del canal.

No són les típiques "casilles", sinó més aviat les boqueries, les sortides d'aigua del canal cap a les diferents sèquies i ramals, Passejo alguna vegada per la vora del canal, pel seu bucolisme, bellesa, tranquil·litat i proximitat a casa. I te les trobes, unes casetes petites, que alberguen la comporta que regula el pas de l'aigua, i per què tancades en una casa, amb pany? Per l'aigua, suposo, pel seu control. La necessitem pels panissos, pomeres, nectarines,

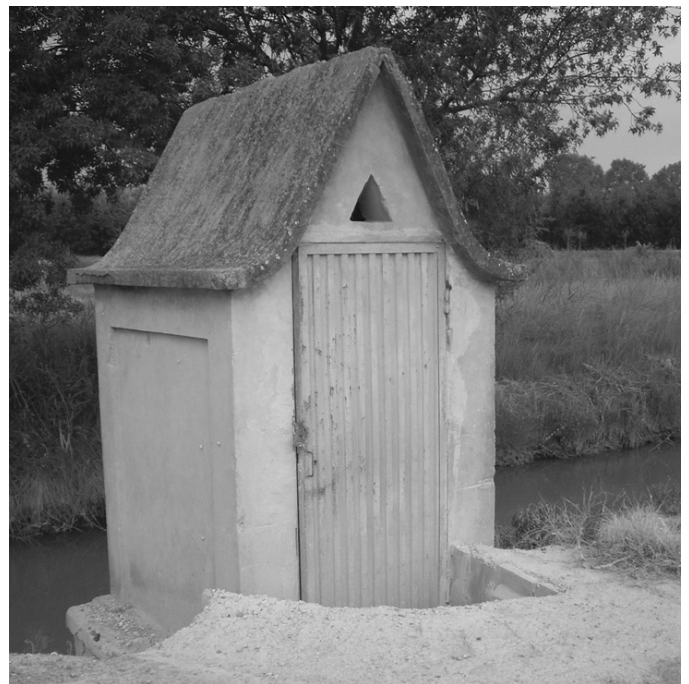
hortets, etc, i com que va en torns, cal controlar aquests torns, i d'aquí aquestes construccions. I què tenen d'especial?

N'he triat dues, ben pròximes, però ben diferents. La primera en el canal d'Urgell, o canal principal. Potser la més ben construïda, la més típica, propera a l'estil del que eren les "casilles" del canal. Té encant; combina llambordes de pedra en les parets i totxo massís en els angles. Allò que busca tot propietari, dissenyador constructor, equilibri de formes i materials, ves, ho trobem en aquesta modesta construcció. El passeig deliciós, el fluir de l'aigua, l'ombra dels freixes, i la combinació de pedra i totxo, perfecte .... I la teulada? No sabria com definir-la, potser podríem anomenar-la volta catalana, però mantenint una forma de dues aigües, arrodonida; altre cop l'encant, o si voleu la singularitat.

I la segona, al subcanal. Diferent; passem del bucolisme del canal a allò pràctic del subcanal. Ja no hi ha arbres, la banqueta és engravada i lògicament les boqueries són diferents. Jo en un primer moment pensava que tenien una influència modernista, sobretot pel teulat. Em recorda edificis antics de la part alta de Barcelona, de vegades una mica tètrics, amb formes similars. També em recorda el tocat de

"Casilla" del Canal d'Urgell

"Casilla" del subcanal

monges antigues o ja deixant-me anar molt, em recorda arquitectes visionaris amb formes impossibles, moderns, atrevits. Tot això pensava davant la "casilla", que té l'encant de l'atreviment, encara que ja no hi ha el repòs de l'antic. I aquesta forma tan rara del teulat, com ho fan? Si t'hi acostes,

ai, altre cop el pragmatisme del subcanal; dues peces prefabricades i col·locades enfrontades, s'aconsegueix aquest efecte pseudomodernista. En fi, casetes per protegir, per guardar el control sobre l'aigua, i afavorir un repartiment proporcional i just. Aquí estan, veient el pas del temps i de l'aigua.

ELS RENOMS DE LES CASES

Adolf Costafreda

No fa gaire parlava del nom o renom de les cases d'Artesa segons la llista que en va fer el Ramon Argilés (*lo Ramon de Barrau*). Avui en vull seguir parlant des d'un altre costat, el costat del folklore. Del folklore (cançonetes) on hi surt el nom d'algunes cases les qual ja fa molt anys que no hi són i que, la gent d'ara, jo mateix, mai no n'havíem sentit parlar, però que, en altres temps, havien estat cases d'Artesa prou conegudes ja que, si no hagués estat així, aquestes cançonetes no haurien existit mai. Algunes d'aquestes cases, però, sí que la gent gran com jo (encara que no els haguéssim conegut) n'havíem sentit a parlar, com havíem sentit parlar d'altres cases sense cançoneta. El Josep Maria de ca la *Sunta* m'havia dit alguna vegada que, el seu padrí, li anomenava una casa del carrer del Vileta que ningú, avui, coneix: era cal "**Cigüenyo**". Una casa a la Vileta que jo no puc identificar en cap. La Vileta és el carrer d'Artesa on, amb el temps, s'han omplert i buidat més cases i, tret de les més conegudes, no em podem seguir el rastre. Bé, al que anàvem. Les cases amb cançoneta són aquestes:

CAL CASACA: el *Casaca* tenia dues cases al carrer del Fossar Vell, el que ara és, un magatzem de l'Ajuntament i la del seu costat i, encara una altra al carrer travessera del Fossar Vell: la casa vella del Vilanova.

Mi jaca.

Allà al corral tinc una vaca,

menja cols i no fa caca.

Tururut, ràdio del **CASACA**.

CAL CARDEROLA: era una casa de la Vileta.

La Maria guapa és:

Guapa com la viola.

Per marit i muller

Lo *Tacat* del **CARDEROLA**.

CAL LUTXO: segons referències era una casa de la travessia del Castell.

La Ramona del **LUTXO** en té un tall al dit, un altre a la panxa i un altre al melic

i un altre al pau que no se li veu.

La Ramona del **LUTXO** en te un tall a badall.

Se li rebenta la parada i cau de cul al fang.

CAL MANATXO (d'emplaçament desconegut).

La pubilla del **MANATXO**

N'ha fet demanar un hereu

I li han donat per resposta

Que a les fosques no s'hi veu.

CAL MONTULL (d'emplaçament desconegut).

El pobre **MONTULL**

en treu forces de flaquesa;

va a missa sense bastó

i a l'era sense somera.

CAL PO : la casa no sé on era, però a la partida dels Puntals hi havia el mas del Po.

El *Gravat del PO* en té un palleret,

los pardals li escampen ben escampadet.

Perquè no l'escampin hi posa un mocador.

Mireu les desgràcies el *Gravat del PO*

CAL RAJADA: era la primera casa de la Vileta, pujant per l'Escalada, a la dreta.

La vigília de Sant Pere

En va haver una gran tronada:

Va caure un llamp del cel,

Va fer caure sant Miquel

I va matar l'euga del **RAJADA**

Cal **Casaca**

CAL SAGALL: era alguna de les cases del Casaca, segurament la que avui és magatzem de l'Ajuntament.

El ruc del **SAGALL** s'ha mort.
(S'ha mort perquè Déu ha volgut)
Tot el dia la Sagalla plora
Perquè se'ls ha mort el ruc.
El ruc del **SAGALL** els diu,
des de dalt del Rocafort:
Si li hagués dat menjar,
Encara no fora mort.

CAL CAMPETXO: aquesta casa, veïna de la meua, ja fa una quantia anys que està deshabitada. El seu nom està a la llista de les que van desaparèixer. Lo **CAMPETXO** vell en té unes alforges. Lo fusell al coll i les potes tortes.

Cal Campetxo

Cal Boter

CAL BOTER: era la casa que, a la pujada del Portalet, mira cap al carrer de la Bassa. Al carrer de cal *Quelo*, al carrer de *cal timó*, els galants hi van a cantar una cançó. Joves que voleu? La mà de l'Antonieta si ens la voleu donar. La mà de l'Antonieta no és per a donar que el Ramon de cal **BOTER** ja l'ha fet demanar.

CAL MIRÒ I CA L'AMBROSIÓ (surten els dos noms en la mateixa cobla) cal Miró era a la Vileta i ca l'Ambrosió al carrer del Portal. Ja en surt el ruc del *Blanco*, N'és majoral lo **MIRÓ**,

ELOI ORÓ I ORÓ: UN ARTESENC TESTIMONI DELS PITJORS BOMBARDEJGS SOBRE BARCELONA

Jaume Miquel Oró i Badia

Bombardeigs sobre la Catalunya republicana

Catalunya fou durament bombardejada per l'aviació feixista durant la Guerra Civil Espanyola. Els raids aeris (1) més sagnants van arremetre contra les poblacions de Lleida, Granollers, Tarragona, Figueres... i especialment la capital catalana. En tots els casos qui varen patir els estralls de les bombes van ser els ciutadans, entre ells molts infants. Malgrat els esforços del franquisme per ocultar aquests crims i demostrar que perseguien objectius militars, és indubtable que el principal objectiu d'aquests bombardeigs fou la població civil, per aterrir-la i desmoralitzar l'adversari.

Catalunya entre 1936 i 1939, van afectar fins a 140 poblacions -entre elles Artesa de Lleida- i eren llançades des d'avions de la Itàlia feixista de Benito Mussolini i, en menor mesura, dels d'aparells de l'alemanya nazi d'Adolf Hitler, ambdós aliats del general colpista Francisco Franco. El moderns aparells d'aquestes dues potències militars van causar la mort de prop de 5.000 catalans, pràcticament tots civils. Aquesta esgarrifosa xifra representa, ni més ni menys, el 70% de les morts produïdes per aquest motiu a l'Espanya republicana (2).

Eloi Oró i Oró (3), de Cal Morrut d'Artesa de Lleida, va marxar del poble a l'inici de la guerra civil ja que, d'acord amb el que narrà a les seves memòries *durant aquells temps, era costum entre el jovent de fer guàrdies a la carretera de Lleida i a la d'Aspa. Veient que passaven els dies i que ningú no l'avisava per fer els torns, de seguida va pensar que allò fora un*

Dos S-79 italians sobre territori català 1938 (CRAI, Biblioteca Pavelló de la República de la UB).

mal averany, ateses la seva formació i conviccions religioses. Així doncs, va haver de separar-se a contracor d'Artesa, la família i la seva promesa Teresita Gallart Bosch (4). Es va dirigir a Barcelona

on, al cap de poc temps, aconseguí ingressar al Cos de Seguretat Assalt (5) de Catalunya, dins les forces d'ordre públic de la Generalitat republicana. Per salvar les distàncies i minorar l'enyorança, els dos promesos s'escriuien cartes assíduament, tot esperant el següent permís de l'Eloi per poder visitar el poble o una de les escasses i preuades visites de la Teresita a la capital.

Març de 1938. Un cel de plom damunt de Barcelona

Al llarg del conflicte, tot i estar a la reraguarda i allunyada dels fronts bèl·lics, la vida a Barcelona no fou fàcil ni absenta de violència. Cal tenir en compte que; a més a més dels enfrontaments armats dels fets de maig de 1937 (6) -que hi tingueren especial rellevància-, i la fam i el racionament derivats de la manca permanent de recursos bàsics; la ciutat va patir més de dos-cents (7) bombardeigs entre aeris i navals, que segaren la vida a més de 2.500 barcelonins.

Entre tots els bombardeigs, els ocorreguts els dies 16, 17 i 18 de març de 1938 -just ara fa 75 anys- són

recordats com els més horrorosos. No gens menys, les forces feixistes estaven duent a terme un nou sistema de destrucció, que posteriorment es coneixeria com a bombardeig per saturació (8) i que durant la Segona Guerra Mundial s'amplificaria fins desembocar en un allau de destrucció i mort arreu d'Europa. Malauradament, Barcelona esdevingué la primera (9) gran ciutat europea agredida amb aquest brutal sistema, que no concentrava la força dels bombardeigs sinó que els diversificava en el temps i l'espai, amb el fi d'augmentar la sensació de pànic, caos i indefensió. L'objectiu era minar la moral dels republicans mentre l'exèrcit franquista avançava pel Front d'Aragó, després de la caiguda de Terol. Les poblacions de Belchite, Casp i Fraga també queien en mans dels rebels i només aguantava Bielsa. Cal fer esment que, durant aquesta ofensiva va morir tràgicament l'artesenc Artur Oró i Oró (10) -soldat republicà de 21 anys, capturat pels nacionals a prop de Terol i posteriorment afusellat-. Precisament, l'Artur era el germà petit de l'Eloi.

Bombardeig sobre Barcelona per part de l'aviació italiana. Aviazione Legionaria delle Baleari 17/03/1938 (Archivio Militare dell'Aeronautica Italiana, Roma)

Víctimes i botxins

Diverses informacions apunten que fou el mateix Mussolini qui va dictar l'ordre d'atacar sistemàticament la població barcelonina. El dictador italià disposava de l'Aviazione Legionaria italiana, que operava des de les Balears amb total impunitat

món amb la seva agressivitat, en lloc d'encantar-lo amb la guitarra (13).

Per aproximar-nos a la devastació d'aquests cruenta fets històrics, només cal veure les següents dades per adonar-se de la seva terrible magnitud: durant tres dies es van succeir fins a 13 raids consecutius,

Benito Mussolini, el Duce.

Infants massacrats en el bombardeig de 30 de gener de 1938 sobre BCN (Arxiu fotogràfic de l'Arxiu Històric de la ciutat, BCN).

sobre el litoral català i del País Valencià, i amb gran autonomia logística, fins al punt d'arribar a actuar al marge de les autoritats franquistes. Així, el 16 de març del 1938 el general Velardi (11) rebia el següent telegrama urgent des de Roma: [Iniciar des d'aquesta nit acció violenta sobre Barcelona amb martelleig espaiat en el temps] (12). El Duce volia castigar la capital catalana i ordenà l'atac esglaonat sobre Barcelona. Posteriorment i en referència a la guerra civil espanyola, Mussolini va comentar que estava molt content que els italians estiguessin aterrint el

hi varen participar fins a 47 aparells que llançaren indiscriminadament 44 tones de bombes sobre la població civil barcelonina. Les xifres oficials de la Generalitat de Catalunya van assenyalar 872 morts (d'ells, 118 nens), més de 1500 ferits, 48 edificis destruïts i 78 greument danyats (d'acord amb estudis posteriors -actuals, contrastats i rigorosos-, la xifra de víctimes mortals s'eleva fins gairebé el miler (14). Això es deu a la suma dels ferits que no superaren les greus lesions sofertes i moriren en els dies i setmanes posteriors als bombardeigs).

CIFRAS	CATALUNYA	BARCELONA	16-17-18
	DE MARZO		
MUERTOS	4.736	2.500	979
HERIDOS	6.174	3.200	1.500
BOMBARDEOS		385	13
EDIF. DESTRUÏDOS		320	178
BOMBAS CAÏDAS		1.903	
REFUGIOS	2.200	1.394	

20 KILÓMETROS DE TÚNELES

Quadre comparatiu bombardeigs (hemeroteca del diari El Periódico)

De record personal a memòria col·lectiva

Entre les cartes que s'escrigueren l'Eloi i la Teresita -i que la família ha conservat com un tresor llegat de generació en generació-, en consta una que descriu els devastadors bombardeigs dels dies 16, 17 i 18 de març de 1938 sobre Barcelona. L'Eloi hi relata un panorama dantesc, amb multitud de carrers afectats i edificis destruïts, i es mostra horroritzat per la quantitat de morts i ferits que hi ha per tot arreu. També s'hi poden percebre els greus efectes psicològics que ocasionen els atacs sobre la moral

dels ciutadans, com a la Sra. Mercè (15) que es troba aterrida per les bombes i suplica "auxili", per poder refugiar-se a Artesa amb la família de la Teresita.

Rememorar aquells fets tant dràstics és necessari per conèixer la nostra història, per homenatjar les víctimes de la barbàrie, per respecte a tots els que van patir-ne les conseqüències i per evitar que tot plegat caigui en l'oblit -ben bé, una obligació per a tots aquells que estimem la terra i la llibertat democràtica dels pobles i la seva gent-. Poder-ho fer en través de la lletra d'un dels testimonis que ho varen veure i patir, és colpidor i alhora un privilegi.

Els anys de guerra

**El trasbals d'aquella lluita,
que també fou una lluita civil entre catalans,
ens trencà els camins senzills de les nostres
vides
a tots els homes i dones
de totes les edats i de totes les condicions.**

(Eloi Oró i Oró. Artesa de Lleida, 1995)

Eloi Oró va escriure la següent missiva a la seva promesa Teresita Gallart el mateix dia 18 de març de 1938 (figura 6-7), després dels bombardeigs efectuats per l'aviació feixista sobre Barcelona:
Barcelona 18 de març 1938

Aimada Teresina: Suposo que t'hauràs enterat del incalificable bombardeig de que ha sigut víctima la nostra estimada ciutat de Barcelona. Han sigut uns moments terribles els que he viscut. La nostra ciutat no és coneguda. Plaça Catalunya, Passeig de Gràcia, Rambla Catalunya, carrer Corts, Plaça Universitat, Ronda Universitat, Ronda S. Pere, carrer del Carme, de l'Hospital, etc., etc., teatre Novetats enderrocat, cases del carrer Corts arrassades totalment com si estiguessin tallades amb un coltell, per tot arreu morts i ferits. Són quadres que horripilen, que esfaraeixen, que et fan posar la pell de gallina. La pobra Mercè està tot el dia tremolant, li agafa un fred com de febre; no hi pot fer més, està acovardida. Ha sigut massa fort per la seva sensibilitat de dona. Està decandida, no menja ni fa res.

La pobra m'ha demanat si fóra possible vindre a passar uns dies al poble, quan menys dins que

Eloi Oró i Oró, el 1937

aquestes terribles màquines infernals deixessin de freqüentar el nostre sol. Jo crec que li fóra necessari. Ja sé que faràs et que sigui factible. Ella no té ningú que la pugui auxiliar en aquest sentit. Contesta'm ben aviat indicant, en cas de que vinguessin, el lloc on s'hostatjarien. Haurien de venir els tres: la Mercè, la seva mare i el nen. Ella té por, i no li val res, tot és inútil.

Ja sé que el teu cor sensible farà ço impossible per tal de portar a bon terme la meva petició. Amb tot, si per una casualitat, no fós factible, m'ho comuniqués tot seguit. Ella està ansiosa i pateix molt. Viu d'aquesta esperança [...]

Notes

(1) Raid aeri: Vol a llarga distància per bombardejar territori enemic, recollir informació, etc.

(2) El 90% de les morts per bombardeig a Espanya durant la GCE, foren en territori republicà; d'aquestes el 70% a Catalunya, i d'aquestes el 50% a BCN.

Barcelona 18 març 1938

Querida Teresina: Suposo que t'has
ràt enterat del incalificable bombardeig de
que ha sigut víctima la nostra estimada
ciutat de Barcelona. Han sigut uns mo-
ments terribles als que he viscut. La nostra
ciutat no és coneguda. Plaça Catalunya,
Passeig de França, Rambla Catalunya, carrer Cort,
Plaça Universitat, Ronda Universitat, Ronda
S. Pere, carrer del Carme, de l'Hospital, etc.
etc, teatre Novetats endorrat, cases del carrer
Corts ~~arranjades~~ arranjades totalment com si es-
tiguessin tallades amb un coltell, per tot
arreu morts i ferits. Són quadres que hor-
ripiten que s'aparceixen, que et fan pensar la
pell de gallina.

La pobra Mercè està tot el dia tremolant,
li agafa un fred com de febre; no hi pot
fer més, està acovardida. Ha sigut massa
fort per la seva sensibilitat de dona. M'ha
decaudida, no creia ni fe res.

La pobra en he demanat si fóra possi-
ble vindre a passar uns dies al poble, quan
menys fins per aquestes terribles màquines in-
fernals deixem de freqüentar el nostre sol.
Ja crec que li fóra necessari. Ja si que
farai el que et sigui factible. Ella no
t'è ningú per la pugni auxiliar en
aquest sentit. D'acosta'm ben aviat indi-
cant, en cas de que vinguessin, el lloc on
s'hostatjarien. Havien de venir els tres: la
mercé, la seva mare i el nen. Ella t'è
pot, i no li val res. Tot és inútil.

Ja si que el teu cor sensible farà co-
impossible per tal de patir a bon terme
la nova petició. Amb tot, ni per una eq-
ualitat, no és factible, ni ho comuni-
ques tot seguit. Ella està avisaada i patirà
molt. Viii d'aquesta esperança.

(3) Eloi Oró i Oró, de *Cal Murrut* (Artesa de Lleida 1912 - Artesa de Lleida 1999).

(4) Teresita Gallart Bosch, de *Cal Perejoanet* (Artesa de Lleida 1915 - Artesa de Lleida 1996).

(5) Guàrdia d'Assalt: Membre de la força de policia de la Segona República creada davant l'hostilitat popular enfront de la guàrdia civil. El 1936 es mantingué fidel a la República; fou suprimida a la fi de la guerra civil i substituïda per la policia armada.

(6) Els esdeveniments de maig del 1937 foren provocats per tensions entre anarcosindicalistes i comunistes, que desembocaren en violent

enfrentament armat -sobretot a BCN- entre: forces d'ordre públic de la Generalitat, militants del PSUC, la UGT i Estat Català, d'una banda, i militants del grup CNT-FAI, grups anarquistes i el POUM, de l'altra. Considerats una guerra civil dins la guerra civil espanyola, van ocasionar uns cinc-cents morts i més de mil ferits.

(7) Algunes fonts comptabilitzen en més de 300 el nombre d'atacs per bombardeig sobre BCN, durant la GCE.

(8) *Bombardeig de saturació*: també anomenat *bombardeig en estora* per traducció de la seva denominació en anglès "carpet bombing".

(9) El primer *bombardeig en estora* fou sobre Guernika el 26 d'abril de 1937 i va produir 250 morts, amb tres raids efectuats en poc més de dues hores, mitjançant la intervenció de 26 bombarders i 10 caces de la Legió Condor majoritàriament. Atès que la seva població era d'unes 5.000 persones i Barcelona tenia més d'un milió d'habitants, es considera la capital catalana com la primera gran ciutat europea atacada per *bombardeigs de saturació*. Cal tenir en compte que la primera ciutat europea de la història víctima de bombardeigs aeris fou la republicana vila de Madrid, la nit del 27 al 28 d'agost de 1936.

(10) Artur Oró i Oró, de *Cal Morrut* (Artesa de Lleida 1916 - Front d'Aragó 1938). Es creu que la seva estreta vinculació amb les Brigades Internacionals -concretament amb el Batalló Thaelmann, constituït majoritàriament per voluntaris alemanys anti-feixistes-, motivà la seva condemna a mort. Encara avui, la família desconex on reposen les seves despulles.

(11) Mussolini va ordenar el setge aeri sobre BCN al general Giuseppe Valle, viceministre de l'Aviació Militar italiana, qui alhora va donar trasllat de l'ordre al general de brigada Vincenzo Velardi, cap de l'Aviació Legionària.

(12) De la traducció del telegrama original: "*Iniziare da stanotte azione violenta su Barcelona con martellamento diluito nel tempo*". L'expressió -martellamento diluito nel tempo- denomina amb exactitud la innovadora tàctica empleada pels italians.

(13) El comte Galeazzo Ciano, ministre d'afers exteriors del govern feixista italià i gendre de Benito Mussolini, va explicar als seus diaris l'arenga del dictador.

(14) La xifra de 979 víctimes mortals, com a conseqüència dels bombardeigs de 16 a 18 de març del 1938 sobre BCN, es considera la més ben contrastada.

(15) La Sra. Mercè era la propietària de la casa on s'allotjava el Sr. Eloi a BCN. Vivia amb el seu fill i la seva mare. Havia enviudat en els primers dies de guerra, per l'assassinat del seu marit en mans d'elements incontrolats de la CNT-FAI.

BIBLIOGRAFIA

- a) Eloi Oró i Oró. *Autoretrat d'una vida artesana del segle XX*. Artesa de Lleida, 1995.
- b) Juan Villarroja i Font. *Els bombardeigs de Barcelona durant la guerra civil: (1936 - 1939)*. Biblioteca Serra d'Or. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1981.
- c) Sílvia Miramon. *Reportatges, Segle XX: Catalunya sota les bombes durant la guerra civil*. Sàpiens publicacions, 2013.
- d) Víctor Hurtado, Anton Segura i Juan Villarroja. *Atles de la Guerra Civil a Catalunya*. BCN : Ed. DAU, 2010.
- e) Grup Enciclopèdia Catalana. *Gran Enciclopèdia Catalana*. BCN, 2008.
- f) Catalunya. Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya. *Memorial democràtic*.
<http://www20.gencat.cat/portal/site/memorialdemocratic>
- g) Italia. Archivio Militare dell'Aeronautica Italiana, **Catalogna: documento fotografico dell'assedio aereo**. Roma: Editoriale Aeronautica, 1939.
- h) Universitat de Barcelona. *CRAI Biblioteca del Pavelló de la República de la UB*. BCN
- i) Hemeroteques dels diaris: *La Vanguardia*, *El Periódico* i *l'Ara*.

Artesa de Lleida, 2013

CARTES DES DE PARÍS

Eladi Bonastre Marçal

Estimats veïns. Molts de vosaltres ja em coneixeu, sóc l'Eladi, fill de l'Alfredo i la Pepita. Fa cinc mesos que he emigrat a París gràcies a un projecte de la Unió Europea. M'agradaria compartir amb vosaltres dues reflexions sobre l'atur juvenil.

Així que us he enviat dues cartes des de París. La primera pot ser útil per altres joves d'Artesa que volen marxar i no saben com. La segona és fruit de la ira que m'entra al descobrir la incapacitat o la poca motivació dels nostres polítics per solucionar els problemes de la joventut.

El Servei de Voluntariat Europeu

Des del dia 5 de gener del 2013, casa meua és a París, al districte 10 (o al *Dixième* com diuen els francesos). Malgrat que el cel està cobert la majoria de dies per un gran núvol, m'hi trobo molt bé a la *cit  de l'amour*. L'oferta cultural  s immillorable; els seus carrers, edificis i monuments són fabulosos; *i que coi*, tinc la sort de viure en una de les ciutats més famoses del món i probablement una de les més boniques!

També tinc la sort de tenir feina, malgrat ser a fora del meu país. Tampoc dic que m'hi vulgui quedar.  s més, sempre he tingut la idea de marxar de Catalunya uns anys per viure i rodar per diferents indrets del nostre meravellós planeta. El problema és quan, per la majoria de joves, emigrar del seu país per poder treballar i per poder independitzar-se **es converteix en una obligació i no en una elecció**.

Segons les dades del 1r trimestre de l'any 2013 de l'Enquesta Població Activa (EPA), la taxa d'atur entre les persones de 16 a 24 anys a Catalunya  s del 52,7%. Així doncs, tenir menys de 25 anys i tenir feina és un miracle. I no vull parlar de tenir una feina amb un sou digne...

Clar que sempre hi ha joves amb sort o molt aptes, que troben una feina digna, però no és el m s comú, la veritat. A la resta del jovent ens queden poques opcions: muntar el teu propi negoci, el qual costa molt d'esforç (i sovint, diners) i no assegura l'èxit; acceptar una feina amb un sou precari; **o emigrar**. Jo, he optat per la tercera opció. Us explicar  una

Vista de París

Vista del riu Sena

mica com he aconseguit marxar, doncs pot ser útil per altres joves artesencs aturats que vulguin provar sort a l'estranger.

Quan vaig acabar els meus estudis universitaris, no em vaig plantejar anar-me'n immediatament. Em volia quedar almenys un any més a Barcelona per treballar i estalviar uns quants calerons, per poder partir dignament. Gràcies als nostres polítics, tan capacitats per robar-nos, però tan inútils per crear polítiques d'ocupació juvenil, les úniques ofertes de feina on em van entrevistar eren per fer pràctiques no remunerades o amb un sou precari. Va ser al cap de dos mesos de búsqueda frustrada que una amiga em va parlar del **Servei de Voluntariat Europeu**. Aquest programa de la Unió Europea està creat per als joves de menys de 30 anys, per donar-los una oportunitat laboral al mateix temps de construir un món millor. Us en faré cinc cèntims.

El Servei de Voluntariat Europeu (SVE) és un projecte internacional que permet a un jove participar activament en una organització, normalment del tercer sector, que l'acollirà en un país diferent al que resideix. Aquesta experiència ofereix al jove seleccionat la possibilitat d'entrar en contacte amb altres cultures i idiomes, per dur a terme una tasca de voluntariat en un ampli ventall d'activitats com

ara treballar amb nens, esports, oci, art, etc. Us preguntareu per què abans us havia dit que tenia feina i ara us parlo de voluntariat. Deixeu-me que us ho expliqui. Sóc llicenciat en Relacions Públiques i Publicitat, el projecte on estic involucrat és a en una ONG que es diu *Frères des Hommes* i jo treballo al departament de comunicació. La tasca que faig aquí m'està formant com a professional de la comunicació que sóc, fet que ben segur donarà molta força al meu *Currículum Vitae*. A més, dins l'organització el meu lloc té certa importància, doncs sóc el responsable de la comunicació *online*, sempre supervisat pel meu superior, és clar. Fins i tot tinc dos joves en pràctiques als quals he de formar en la comunicació web i les xarxes socials. Tots els joves voluntaris europeus tenen l'allotjament pagat, així com el menjar, el transport (el qual inclou també els bitllets d'avions per anar i tornar al país que t'acollirà), i també hi ha una partida anomenada "*pocket money*" que són diners que et donen perquè te'ls gastis com vulguis.

Com podeu veure, tot i que no tinguis un contracte laboral signat, es tracta d'una feina. Doncs treballes vuit hores cada dia com els altres assalariats de l'organització, et paguen (tot i que d'una forma indirecta), tens l'oportunitat de formar-te com a professional (si aconsegueixes el projecte adequat

per tu) i a més aprens un idioma i descobreixes una nova cultura.

El propòsit d'aquestes línies no és de contar la meva història sinó de presentar una opció de futur a altres joves aturats de la nostra vila. Parlo d'opció de futur, doncs sovint, en conèixer en profunditat una ciutat t'hi acabes enganxant i vols quedar-t'hi més temps, doncs nous horitzons se t'obren, tant laborals com personals.

Per més informació us recomano que escriviu "Servei de Voluntariat Europeu" al Google. El mecanisme per apuntar-se als projectes és ben simple. Heu de buscar una organització d'enviament; a Lleida és el Centre de Recursos Juvenils (Palma) al carrer la Palma. A continuació ells us donaran una base de dades amb tots els projectes i heu de buscar els que més us agradin. Tot seguit heu d'aplicar enviant el vostre *Currículum Vitae* i una carta de presentació. Us recomano elegir sempre projectes que t'impliquin i et motivin, d'aquesta manera segur que sereu els escollits.

Si voleu més informació de primera mà sobre el SVE o de la meva experiència, us animo a escriure'm a la següent direcció: eladi.bonastre@gmail.com.

"De galls i de talps", crònica d'un escarni a Mariano Rajoy.

El passat dimarts dia 28 de maig, un grup de joves emigrants espanyols i catalans establerts a París ens vam reunir a la sortida de la universitat de *Sciences Po* per rebre el president espanyol, que havia vingut amb motiu d'un fòrum sobre l'atur juvenil. Sembla un acudit, oi? El responsable que més del 57% dels joves al seu país no tinguem feina ve a París a parlar sobre els joves aturats... Al senyor Rajoy li preocupa molt aquest tema. I va proposar, juntament amb François Hollande, noves mesures contra aquesta lacra. Dubto que serveixin d'alguna cosa. La joventut però, tenim moltes solucions, només necessitem que se'ns escolti. Els joves allà reunits, estàvem esperant que sortís per mostrar-li els nostres passaports a mode de protesta. Doncs, tot i que siguem feliços vivint a França, marxar del nostre país no ha estat una elecció sinó una obligació, doncs trobar feina i/o independitzar-se a Espanya, és pràcticament impossible.

El senyor Rajoy, poc habituat a trobar-se amb la ciutadania a peu de carrer, va sortir per la porta

principal, el qual resultà una sorpresa per tots nosaltres, acostumats a veure com marxa per la porta del darrera o apareix per pantalla. Ara bé, ni tant sols ens va mirar, va fer veure com que no existíem, ni un sol gest d'incomoditat. Res. Va dir adéu als seus homòlegs, d'esquena a nosaltres, i va marxar amb el seu cotxe. Per suposat, no ens va escoltar.

Aquesta actitud és ja massa habitual entre els nostres polítics. Aquesta actitud de fer veure que un tema els preocupa molt i després fer com si no existís quan se'l troben al davant. Proposare solucions que no acabaran amb el problema i ni tan sols escoltar els qui el sofreixen. De ser el gall del galliner portes endins, i convertir-se en un talp quan surtin al carrer.

XERRADES INFORMATIVES SOBRE TINENÇA RESPONSABLEL

Una de les tasques que ve desenvolupant l'Alternativa a través de l'activitat de la Protectora és fer articles que publiquem a la revista local *La Femosa* on intentem informar i obrir debat sobre la tinença responsable d'animals domèstics, concretament gossos. També informem de la quantitat d'adopcions anuals, la situació com arriben i com ens ho fem per sortir airoses des d'un punt de vista econòmic. Però vet aquí que d'un temps ençà també fem xerrades informatives. N'hem fet a l'Escola d'Artesa, a l'Ajuntament, durant la setmana cultural d'enguany i a l'Institut Josep Lladonosa de Lleida. També a l'escola de Puigverd,

a les expectatives, podem dir que entre tots hem trobat la drecera correcta.

No passa el mateix en altres poblacions en què la tasca és inexistent i la desinformació ciutadana s'hi afegeix l'espectacle de patiment que donen els animals, sobretot gossos, que vaguen perduts o abandonats per la població, de vegades amb cries deixades a la seva sort. Veïns d'altres poblacions ens truquen perquè acollim aquests animals, però nosaltres no hi podem fer res, ja que l'atenció que hauríem de donar és tan gran i diversa que en poc temps se'ns acumularien a la nostra protectora i no podríem atendre'ls com mereixen i voldríem. De fet

Xerrada de la Protectora a Puigved de Lleida

i si disposéssim de més temps, voldríem anar on sigui, escoles, ajuntaments...per explicar la nostra experiència.

Ens hem decidit a encetar aquesta via perquè estem convençudes que l'educació, la bona educació és el principi de la solució de molts problemes. Si a més la feina i la informació està recolzada pel consistori municipal, i tota una població que respon

no fem més que complir la normativa que marca la llei de protecció dels animals la qual esmenta **l'ajuntament de cada població com a responsable directe** (article 16), de la mateixa manera que parla de **la responsabilitat dels amos** (article 12), ja que ningú no obliga a tenir un animal, però sí a tenir-lo de manera correcta i responsable.

La majoria de gent entén sense problemes en què

Xerrada de la Protectora a Artesa de Lleida

consisteix la responsabilitat. No n'hi ha prou a donar-li menjar, desparasitar-lo, vacunes... **també hi ha l'esterilització**. Paraula clau de l'evolució de la tinença responsable. Qui entén la importància d'aquest terme poques explicacions li calen perquè de fet és la mare dels ous de la qüestió. Si la gent esterilitzés no hi hauria proliferació incontrolada i tot el que se'n deriva. Quan parlem d'aquest tema a les escoles de primària, concretament a l'alumnat de sisè, mai no hi ha cap problema i entenen perfectament la bondat del terme. Però sí que hem tingut algun debat més viu i polèmic amb algun alumne d'instituts, concretament els de segon d'ESO, que són els qui tradicionalment reben la xerrada, prèvia lectura d'algun text que parla sobre el tema (*La nit de les dues-centes mil llunes* de la Dolors Garcia i Cornella, *Hot dogs* de Care Santos...) o bé contes que són més breus i també els preparen de cara a la xerrada i posterior debat.

La conclusió que traiem és que la informació cal donar-la en el moment just quan estan més oberts a acceptar realitats que els poden sorprendre i que se'n pot parlar sense grans prejudicis que dificultin l'entesa. Per això tant els darrers cursos de primària com els primers de secundària són ideals per a plantar-hi reflexions que ens acostin a una societat més avançada i justa pel que fa al tracte amb els nostres amics, els animals.

I sense tancar el tema voldríem avançar que hi ha una part d'animals domèstics que també s'haurien de controlar: són **les colònies de gats** que en alguns carrers proliferen i és gràcies a la voluntat

d'alguns veïns que tiren endavant sense majors patiments, però també és cert que caldria fer alguna cosa per a controlar-les i evitar que criïn en desmesura amb tot el que comporta aquesta situació. Estem pendents d'una trobada amb **Progat** de Lleida perquè ens assessorin en el que caldria fer, alhora que demanem la col.laboració dels veïns on estan ubicades les colònies de gats perquè entre tots puguem anar solucionant aquest tema. *La moral dels pobles i les persones es demostra segons el tracte que donen als seus animals.*
F. Nietzsche

Voluntaris de la Protectora

L'HOME QUE MIRAVA PASSAR ELS TRENS

Jordi Manet

Et deies Josep Maria,
però tothom et deia Pep.
Ningú no va saber mai quan se t'aturà
en la ment el mecanisme que ens fa envellir
i les paraules et sortiren plenes d'esvorancs.
La ment és solcada per tants camins...
la memòria discorre per tants trajectes plenes de sots,
de pedres,
d'animals morts,
de branques esfullades,
de rovell,
de despulles,
de cadàvers.

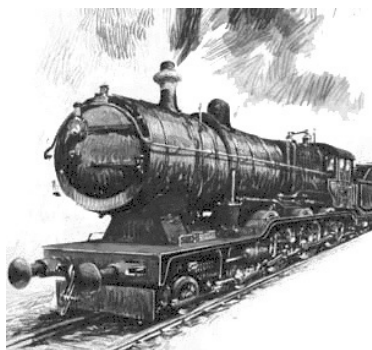

Passats els anys
ja no sabem com érem tal vegada.
La memòria només serveix per omplir el gran buit
amb records que no són veritat,
records que també han envellit.
Però tu, Pep,
un dia vas decidir que el temps era un bassal quiet
on sempre podies veure el mateix fons.
Per això et deien boig:
des de dalt del tren miraves passar els trens.
Sabies l'hora exacta que passaven
aquelles processons de metall que no paraven mai.
I, amb la mà aixecada, contemplaves
com anaven empetitint
fins que les vies s'ajuntaven
i tot era un punt,
una minúscula taca a l'horitzó.
Imaginaves, potser, estacions on es deturaven
i baixaven els passatgers,
o preferies, simplement,
aquest moviment perpetu del metall enfollit.
Ningú no va saber mai
per què miraves passar els trens,
ni per què esdevingueres tan esquerp i eixut de paraules,
per què fugies de la sencera humanitat.

Menjaves,
dormies,
la vida es reduïa solament
a les novetats d'algun retard del ferrocarril.
Des de dalt del pont,

sempre del mateix pont,
aixecaves la mà per saludar
o per dir adéu,
al poble mai no es posaren d'acord
sobre aquest costum.
Han passat els anys, Pep,
fugint de no sé què,
de no sé qui,
potser de mi mateix,
des de dalt del teu pont contemplo avui
els rails que fan de mirall al sol
i tu romans en la meva memòria
com un secret no desvetllat,
com tantes coses indesxifrables.
Aixeco la mà,
no sé si saludo o dic adéu.
El tren passa furient,
com una exhalació inaprehensible.

MOTS ENCREUATS

Miquel A. Navarro

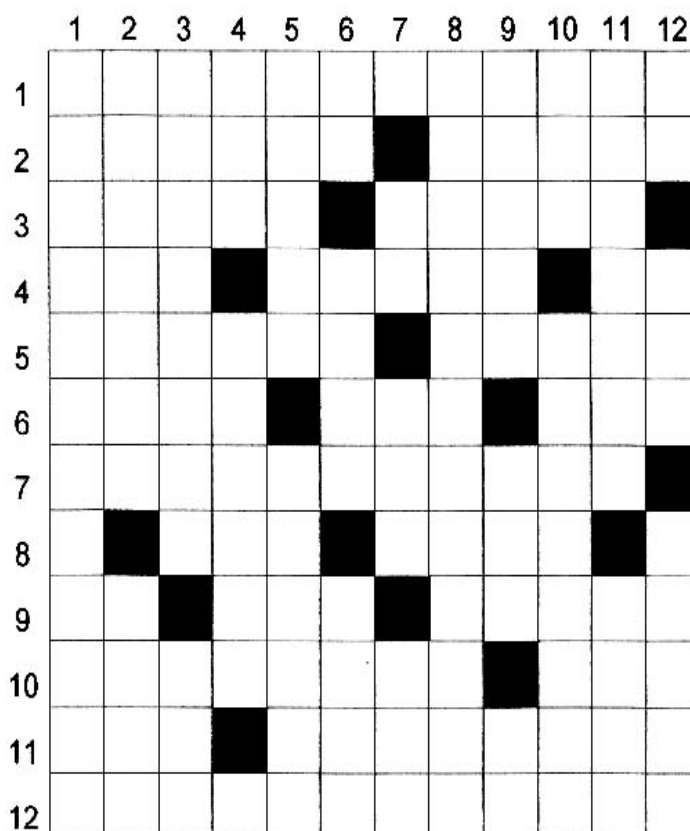
Solució pàgina 31

HORIZONTALS

1. Que fa guarniments. 2. Anar més enllà. Regla a seguir. 3. Al revés, mentida. Frau. 4. Té por. Munt de sacs. Article. 5. Que utilitza les erines. Passar ras. 6. Brot o taula. Que té afinitat. Al revés, tres. 7. Física dedicada a l'estudi dels cossos celestes. 8. Consonant. Manya, tècnica. Pòrtic, vestíbul. Vocal. 9. Article masculí. Agrupació Sindical Obrera. Triar, decidir-se. 10. De la neurona. No cuit. 11. Que no és barat. Poema èpic indi. 12. Al revés, notarà la diferència.

VERTICALS

1. Dona d'un país de l'Amèrica Central. 2. Aparell per a mirar bé (plural). Rei dramàtic anglès. 3. Partidari de l'atomisme. Setè planeta. 4. Tres de repetides. Explicar, exposar. Vocal fina. 5. Hi son al revés. Extrem de la barra de pa també al revés. 6. Prefix de negació. Al revés, durà a terme. Personatge que fruïa tot sol. 7. Mil. Abans de Crist. Que té confiança. Agradós, plaent. 8. Rebuscat, però significa enfadar. 9. Arrel de normal. Al revés, Partit Revolucionari Mexicà. Repetit, és modern o moderna. 10. Traç, sense la trencada. Al revés, que no són de creació natural. 11. Competirà, lluitarà. Posi arnes. 12. Déu egipci del sol. Al revés, soroll del llamp. Cobreixo d'or, al revés.

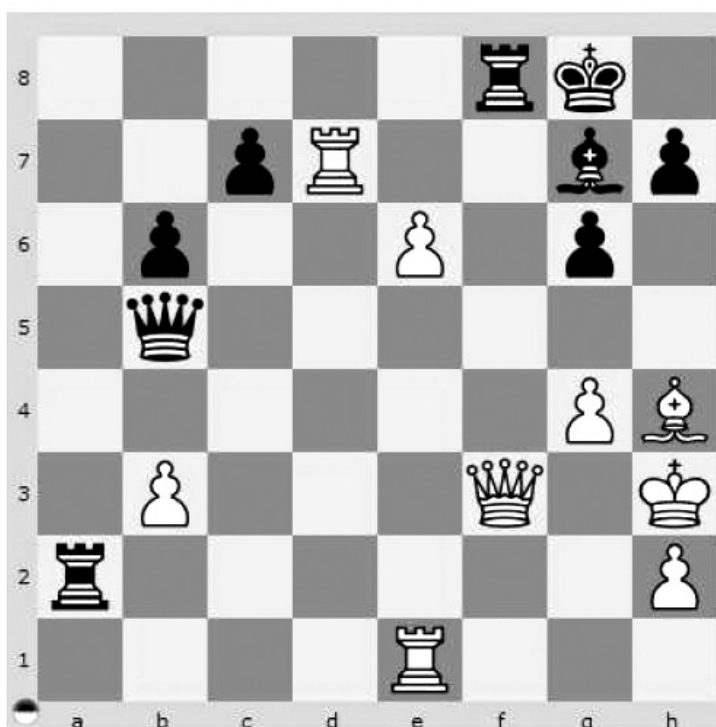
ENTRETENIMENTS

Solucions a la pàgina 31

PROBLEMA D'ESCACS

Albert Batiste

Encara que sembli que les negres tenen capacitat de reacció les blanques reaccionen amb agressivitat i assoleixen la victòria. Juguen blanques i guanyen en 4 moviments.

SOPA DE LLETRES

M. A Navarro i Lluís Gil

SUDOKU

Busqueu els noms de 13 eines de fuster

E	S	T	E	O	B	R	A	N	I
M	A	C	N	L	A	I	B	U	G
U	T	T	F	E	X	E	Q	G	U
E	O	E	O	A	T	R	I	L	X
L	R	N	R	X	E	R	R	A	C
L	N	A	M	B	F	E	T	U	A
I	A	L	A	O	H	O	T	M	D
U	V	L	D	I	B	X	I	N	E
G	I	E	O	I	E	L	B	O	L
F	S	S	R	F	L	I	E	T	L

	4	3	5				8	
							4	2
		7		8				
		6				7	2	1
1					5			
	8				2			3
9	7		3					4
8		1	7			2		
			6			1		

ACTIVITATS DEL CECS

La Junta Fotos: CECS

El dissabte 1 de juny una vintena de persones van participar a la *sortida primavera-estiu* organitzada pel Centre d'Estudis Comarcals del Segrià (CECS). Van pujar al cim del Montmaneu (495m), el més alt del Segrià, situat entre les poblacions de

Al cim del Montmaneu

Maials, La Granja d'Escarp i Mequinensa, inscrit a la llista dels 100 cims més emblemàtics de Catalunya. Des d'on van poder gaudir d'unes vistes excel·lents de la comarca, en què destaca el contrast entre les terres de regadiu i les de secà i des d'on es poden veure a la llunyania els Pirineus, al nord, els Ports i les muntanyes de Prades, al sud, els Monegres a l'oest. Un cim que ha tingut una importància geoestratègica en diversos episodis bèl·lics al llarg de la història.

Un cop acabada la visita al cim del Montmaneu els participants van gaudir d'una passejada per l'aiguabarreig del riu Segre amb el riu Cinca, al terme de la Granja d'Escarp, un indret protegit pel seu ecosistema de ribera. Una àrea que destaca per ser una zona de confluència d'espècies vegetals i animals que aprofiten la zona amb condicions favorables per la seva reproducció. És un connector de fauna i vegetació ben diversa i per tant un corredor biològic que facilita el trànsit de diferents espècies d'un lloc a un altre del territori.

Un cop acabada la visita a l'aiguabarreig es donà la sortida per finalitzada després de gaudir, els participants, d'un bon dinar a la Granja d'Escarp.

Pel 23 de novembre de 2013 el CECS té previst la celebració de les Primeres Jornades d'Estudis sobre el Segrià a Alpicat. L'acte serà una trobada de caràcter científic on diversos investigadors i estudiosos exposaran públicament els seus estudis al llarg del dia. La sessió serà oberta a tot el públic que lliurement podrà entrar i asseure's a escoltar les exposicions. La temàtica de les Jornades és de caràcter miscel·lani, sobre qualsevol disciplina científica i amb estudis de qualsevol tema que tinguin el Segrià o algun dels seus pobles com a marc geogràfic.

El CECS ha organitzat pel dissabte 28 de setembre, en el marc de les Jornades Europees de Patrimoni 2013, una visita guiada per especialistes als jaciments arqueològics de Gebut de Soses, Castell d'Aitona, Bovalar de Seròs i al Centre d'Arqueologia d'Avinganya, a la qual està tothom convidat a participar.

Si voleu conèixer més informació sobre les activitats del CECS la podeu trobar a: <http://centrestudiscomarcalsegria.wordpress.com> Així mateix podeu contactar habitualment a les adreces de facebook:

<https://www.facebook.com/centredestudiscomarcaIsdelsegria>

<https://www.facebook.com/centredestudiscomarcaI.segria>

A twitter: @CECS12

Correu electrònic: cec.segria@gmail.com

TELÈFONS I HORARIS D'INTERÈS

Ajuntament 973 16 71 62
 Assistent social: dimecres alterns.....973 16 73 15
 Correus: dilluns a divendres, 8-10 h, dissabte 8-9h
 Farmàcia.....973 16 72 04
 Veterinari de la Protectora Local:
 Jaume Armengol.....626 869 516

V3 Hospital Veterinari:.....639 367 888
 Metge.....973 16 72 91
 Metge urgències: Dies feiners: 15 h – 8 h i els festius
 tot el dia .....973 14 20 29 / 973 14 20 33
 Museu: 973 16 71 62
 (Ajuntament, hores convingudes)

SOLUCIONS ALS ENTRETENIMENTS

MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1. GUARNIMENTER. 2. ULTRAR. NORMA.
 3. TROLA. AFRAU. 4. TEM. SACAM. LO. 5. ERINER.
 RASAR. 6. MESA. AFI. TRI. 7. ASTROFÍSICA.
 8. L. ART. ATRI. O. 9. EL. ASO. OPTAR.
 10. NEURONAL. CRU. 11. CAR. RAMAYANA.
 12. DIFERENCIARA.

VERTICALS

1. GUATEMALTENCA. 2. ULLERES. LEAR.
 3. ATOMISTA. URA. 4. RRR. NARRAR. I. 5. ESTAN.
 CROSTÓ. 6. IR. FARA. ONAN. 7. M. AC. FIA. AME.
 8. ENFARISTOLAR. 9. NORMA. PRI. YE. 10. ART.
 FACTICIS. 11. EMULARA. ARNI. 12. RA. TRO.
 DAURO.

ESCACS

1. Df7+, Txf7
 2. exf7+, Rk8
 Si les negres responen amb 2...,Rf8 3. Te8++
 3. Te8+, Af8
 4. Af6++

SUDOKU

2	4	3	5	1	6	9	8	7
6	1	8	9	3	7	5	4	2
5	9	7	2	8	4	3	1	6
4	5	6	8	9	3	7	2	1
1	3	2	4	7	5	6	9	8
7	8	9	1	6	2	4	5	3
9	7	5	3	2	1	8	6	4
8	6	1	7	4	9	2	3	5
3	2	4	6	5	8	1	7	9

SOPA DE LLETRES

Tornavís, xerrac, gúbia, guilleume, boet, enformador,
 barlet, rosset, llima, aixà, tenalles, filaberquí, cutxef,
 cadell, ribot.

E N I G M A

Sabeu on està aquesta imatge en baix relleu?

Solució a l'enigma del mes passat: Al capitell de la creu de terme de davan l'ermita de Sant Ramon.

DINAR DE SANT ISIDRE

ASSEMBLEA DE "LA PANIFICADORA"

IMATGES D'ACTUALITAT

ACTUACIÓ DE LA CORAL A LA FESTA DE SANT ISIDRE

FESTA DE FI DE CURS DE L'ESCOLA

CAMPIONAT SOLIDARI DE BOTIFARRA

EXCURSIÓ DE LA LLAR DE JUBILATS